

б) за замерзання портів:

1) замерзають – Дублін, Лондон, Рига, Таллінн, Осло, Стокгольм, Гельсінкі, Копенгаген, Амстердам, Торсхавн.

2) не замерзають – Лісабон, Валлетта.

2. За людністю:

а) понад 3млн. жителів – Лондон;

б) від 1млн. до 3млн. жителів – Стокгольм;

в) від 500 тис. до 1млн. – Рига, Осло, Лісабон, Амстердам, Гельсінкі, Копенгаген, Дублін;

г) від 100тис. до 500тис. – Таллінн;

г) до 100тис. – Валлетта, Торсхавн.

3. За вантожооборотом:

а) від 46 млн. до 85 млн. т – Лондон;

б) від 11 млн. до 45 млн. т – Рига, Таллінн, Лісабон;

в) від 3 млн. до 10 млн. т – Осло, Стокгольм, Копенгаген;

г) від 100 тис. до 2 млн. т – Валлетта, Торсхавн;

г) від 10 тис. до 100 тис. т. – Дублін, Гельсінкі.

4. За функціональним типом:

а) переважає ввіз чи вивіз:

1) переважає вивіз – Осло, Лондон;

2) переважає ввіз – Дублін, Рига, Стокгольм, Лісабон, Торсхавн;

б) тип вантажів:

1) вугілля – Рига, Осло, Лісабон;

2) нафта та нафтопродукти – Рига, Осло, Стокгольм, Лісабон;

3) ліс – Рига, Осло;

4) сільськогосподарські культури – Лісабон, Амстердам;

5) руди – Лісабон,

в) специфічні ознаки:

1) військово-морська база – Копенгаген;

2) пасажироперевезення – Гельсінкі;

3) портова організація – Таллінн.

5. За видом правління, що панує у країні:

а) столиця конституційної монархії – Осло, Стокгольм, Копенгаген, Амстердам, Торсхавн;

б) столиця республіки – Дублін, Рига, Таллінн, Гельсінкі, Лісабон, Валлетта.

б. За часом виникнення:

а) античний час (IVст. до Р. Х. – V ст. н.е.) – Дублін, Стокгольм, Гельсінкі, Копенгаген, Лісабон, Амстердам, Валлетта;

б) середньовіччя (до 1492р.) – Рига, Таллінн, Осло.

Джерела інформації:

1. Алаев, Э. Б. Социально-экономическая география: Понятийно-терминологический словарь / Э. Б. Алаев. – М.: Мысль, 1983. – 350 с.

2. Лапорт, А. Столицы государств – географические объекты / А. Лапорт // Украинский географический журнал. – 2014. – № 4. – С. 46-51.

3. Дубович, І. А. Країнознавчий словник – довідник / І. Г. Дубович. 5-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 839 с.

Літковець Т. студентка мГ-1 групи
наук. керівник – Заставецька Л.Б., д.г.н., проф.

МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ З УКРАЇНИ ДО ЄС

Мета статті: аналіз особливостей міграції робочої сили з України до Європейського Союзу та оцінка можливих наслідків цього процесу, а також визначення майбутніх тенденцій розвитку еміграції з України.

Виклад основного матеріалу: Досліджено основні напрями трудової міграції з України. Проведено оцінку обсягів трудової міграції. Наведено дані про соціально-

демографічні характеристики мігрантів. Наголошено, що процес еміграції має як позитивні, так і негативні наслідки для нашої країни.

Джерела інформації:

1. Звіт щодо методології, організації проведення та результатів вибіркового модульного дослідження з питань трудової міграції в Україні. – Міжнародна організація праці, Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/publication/wcms_244746.pdf.

2. Звіт щодо методології, організації проведення та результатів модульного вибіркового обстеження з питань трудової міграції в Україні / Міжнародна організація праці. Група технічної підтримки з питань гідної праці та Бюро МОП для країн Центральної та Східної Європи. – Будапешт МОП, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp7/groups/public/@europe/@ro-geneva/@sro-budapest/documents/publication/wcms_244778.pdf.

3. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

4. Офіційний сайт Статистичного агентства ЄС «Євростат» Єврокомісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/Eurostat>.

5. Національний банк України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

Міграція робочої сили з України до ЄС. Міграція робочої сили з України до ЄС є одним із основних напрямів економічної співпраці і набуває дуже важливого значення для нашої країни в теперішній час, коли може бути введений безвізовий режим між Україною та Євросоюзом. В останні десятиліття Україна була ареною активних міграційних процесів. За оцінкою Світового банку (СБ) країна входить до п'ятірки найбільших постачальників мігрантів у світі, поступаючись лише Мексиці, Індії, Китаю та Росії. У 2016 році за межами України проживали 6,5 млн. осіб, що народилися на її території (14,3% від населення країни на цю дату). При цьому дані СБ не включають циркулярних мігрантів (тобто, мігрантів, які періодично повертаються до країни походження), кількість яких становить не менше 1 млн. осіб. Оцінка розміру зовнішньої трудової міграції з України залежить від визначення цього поняття. За широким визначенням трудові мігранти – це люди, які займаються економічною діяльністю за межами країни походження. Відповідно до трудових мігрантів потрібно віднести основну частину тих, хто народився в Україні, але проживає за її межами. Однак більшість з цих мігрантів виїхали з України в період існування СРСР або у перші роки після його розпаду. В основному, зараз вони є громадянами інших держав (насамперед, Росії) і не підтримують економічні зв'язки з Україною, зокрема, не надсилають до країни грошові перекази. Тому видається обґрунтованим використовувати більш вузьке визначення, відповідно до якого трудовим мігрантом є особа, яка працює в державі, громадянином якої вона не є. Отже, до числа трудових мігрантів входять всі мігранти, які періодично повертаються до України (циркулярна міграція), а також частина постійних мігрантів, які виїхали за кордон з метою працевлаштування та зберігають українське громадянство. Основним джерелом даних про трудову міграцію в Україні є два широкомасштабні обстеження домогосподарств. Перше з них було проведено у 2014 році Державною службою статистики України у співробітництві з Українським центром соціальних реформ, фондом «Відкрий Україну», Світовим банком та Міжнародною організацією міграції - Опитування з питань трудової міграції 2014 року (ОТМ-2014). Друге обстеження було проведено в рамках проекту Європейського Союзу та Міжнародної організації праці «Ефективне управління трудовою міграцією та її кваліфікаційними аспектами» у 2016 році Опитування з питань трудової міграції 2016 року (ОТМ-2016). Відповідно до результатів ОТМ-2014 протягом 2014-першої половини 2016 року на роботу за кордон виїжджали 1 476,1 тис. українців (4,2% населення країни у віці 15-70 років або 6,6% економічно активного населення). Наступне обстеження, яке було проведене через чотири роки, (ОТМ-2016) зафіксувало невелике скорочення числа мігрантів: у 2014 – першій

половині 2016 року за кордон виїжджали 1 181,6 тис. українців (3,4% населення країни у віці 15-70 років або 5,4% економічно активного населення). ОТМ-2016 також дозволило окремо оцінити кількість циркулярних мігрантів та постійних мігрантів (тих, хто працював за кордоном більше року). Частка останніх склала 17,3% від загального числа трудових мігрантів, або 204,4 тис. осіб. Основні напрямки трудової міграції – країни Європейського Союзу (ЄС) та Росія. За результатами обстеження 2014 року в ЄС працювали або шукали роботу 51% трудових мігрантів (602,5 тис. осіб), в Росії — 43,2% (511,0 тис. осіб). Серед країн ЄС головними напрямками трудової міграції з України були Польща, Італія та Чехія (табл. 1). Разом з тим, проведені у 2014 та 2016 році обстеження домогосподарств дозволили оцінити розмір постійної трудової міграції лише частково, оскільки вони охоплювали лише тих мігрантів, сім'ї яких залишилися в Україні. Трудові мігранти, які перевезли за кордон свої сім'ї, не могли потрапити в поле зору обстежень. Існує низка свідчень на користь того, що масштаб постійної трудової міграції суттєво перевищує розмір, встановлений за допомогою обстежень домогосподарств.

Таблиця 1

Головні напрями трудових міграцій з України

Країна	Число трудових мігрантів, тис. осіб	Частка в загальному числі мігрантів, %
Всього	1 181,6	100,0
ЄС, у тому числі	602,5	51,0
Польща	168,4	14,3
Італія	156,0	13,2
Чехія	153,0	12,9
Іспанія	52,6	4,5
Нічеччина	27,8	2,4
Угорщина	23,0	1,9
Португалія	21,7	1,8
Росія	511,0	43,2
Білорусія	21,5	1,8
Інші	46,6	4,0

Слід відзначити, що реальні обсяги трудової міграції з України до країн ЄС визначити дуже важко. Статистичні дані як Держкомстату України так і Євростату дуже далекі від реальних даних, оскільки враховують лише легальні потоки трудових мігрантів. Так, за даними Держстату України в 2016 році за межами України працювали 22187 осіб з них лише 10594 особи в країнах Європейського Союзу. За даними Євростату в 2016 році в країнах ЄС статус постійного мешканця, який дає офіційне право на трудову діяльність в країнах-ЄС мали не менш 648,3 тис. громадян України (табл. 2). Водночас за результатами ОТМ-2016 лише 256,8 тис. трудових мігрантів з України працювали в країнах ЄС не менше 6 місяців та потенційно могли отримати статус постійного мешканця. Звичайно, не всі громадяни України, які мали статус постійного мешканця у країнах ЄС, були трудовими мігрантами – серед них були працівники українських установ та підприємств, особи, які виїхали за кордон з метою іншою за працевлаштування (зокрема, за програмами етнічної та релігійної міграції), а також незайняті родичі трудових мігрантів. Але, незважаючи на це, зіставлення результатів обстеження домогосподарств та даних Євростату дозволяє припустити, що розмір постійної трудової міграції з України до ЄС є більшим, ніж показало обстеження (за приблизними експертними оцінками в 3-4,5 рази).

Таблиця 2

Позитивні та негативні наслідки еміграції з України

Позитивні наслідки	Негативні наслідки
Надходження коштів в країну	Втрата найпродуктивнішої частини власної робочої сили (молоді, науковців, фахівців)
Послаблення напруги на ринку праці	Втрата кваліфікації більшістю трудових мігрантів, які працюють не за спеціальністю
Зменшення рівня безробіття	Вкладення державою коштів у підготовку фахівців, які реалізують свої здібності і створюють додаткову вартість за кордоном

Покращення добробуту сімей мігрантів	Нелегальна трудова міграція не здійснює відрахувань до пенсійного та соціального фондів
Можливість реалізувати свої здібності	Отримання мігрантами громадянства країни міграції, що погіршує демографічну ситуацію. Повернення трудових мігрантів пенсійного віку. Розпад сімей, проблема соціального «сирітства». Ризик потрапляння в ситуацію торгівлі людьми (сексуальна експлуатація за кордоном, трудове рабство)

Важливим чинником зростання трудової міграції до країн ЄС може стати політична нестабільність в Україні. Як складеться політична ситуація в Україні, прогнозувати навіть на найближчу перспективу важко. Можна стверджувати лише про наявність політичної нестабільності. В разі подальшої дестабілізації ситуації можна очікувати збільшення виїздів за кордон національних меншин з України. Навіть у випадку стабілізації ситуації, враховуючи політичні події, які відбулися в Україні з початку 2016 року, можна прогнозувати зменшення кількості мігруючих до Росії, особливо це стосується мігрантів із західних областей. Як альтернативу мігранти можуть обрати країни Європейського Союзу, крім того цьому сприятиме і спрощення візового режиму.

Висновки. Трудова міграція з України до країн ЄС має важливе соціально-економічне значення для нашої держави. Хоч негативні наслідки від трудової міграції притаманні й міграції до країн ЄС, але політико-правове та соціально-культурне середовище в країнах ЄС дозволяє значно зменшувати прояви існуючих ризиків. Основними факторами впливу на рівень трудової міграції українців за кордон в умовах європейської інтеграції в сучасній політико-економічній ситуації є демографічна ситуація, рівень безробіття, розмір заробітної плати, міграційна політика, а також політична ситуація в Україні та світі. Підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з іншої сторони також сприятиме збільшенню кількості трудових мігрантів, зокрема за рахунок спрощення візового режиму.

*Метельська Т. студентка 5 курсу мГ-1
наук. керівник - Варакута О.М., к.п.н., доц.*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ТА ПРОВЕДЕННІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Нині в Україні відбувається становлення нової системи освіти, орієнтованої на вихід у світовий освітній простір. Цей процес супроводжується істотними змінами у в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу. Сучасне суспільство потребує розумних, інтелектуально та творчо розвинених особистостей, які здатні швидко та правильно приймати рішення, беручи на себе відповідальність за наслідки. Тому на даний час надзвичайно важливою є проблема соціальної реалізації студента в майбутньому. А для отримання результату, буде мало здобути лише певну «суму знань», необхідно розвивати вміння самостійно опрацьовувати певну інформацію, опанувати різноманітні методи пошуку інформації, уміння застосовувати свої творчі здібності як під час навчального процесу, так і в житті.

Серед різних форм, способів та методів навчальної діяльності значне місце займають інноваційні технології.

Питання впровадження інноваційних технологій навчання розглядаються в працях В.П. Беспалько, В.І. Євдокимова, М.В. Кларіна, О.М. Пехоти, Г.К. Селевко, В.В. Серікова, С.О. Сисоєвої, І.С. Якиманської, О.І. Пометун, Л.В. Пироженко, А. Панченкова, Т.О. Ремех, О.І. Саган, О.В. Стребной та ін. [1, с. 12].

Метою статті є висвітлення важливості впровадження інноваційних технологій навчання географії у вищій школі під час проведення семінарських занять.

Виклад основного матеріалу. Досвід зарубіжних та українських науковців засвідчує, що інноваційні, а саме інтерактивні, технології сприяють інтенсифікації та оптимізації навчально-виховного процесу і спрямовані на формування як в учнів, так і в студентів таких умінь і навичок: